Capul de zimbru

GROAZNICUL URAGAN CARE A BÎNTUIT la începutul iernii m-a ţinut ca de obicei cîteva zile în pat, pradă unor cumplite dureri, ce mă dezechilibrează totdeauna pînă la anihilare.

Cunosc explicaţia ştiinţifică a mizeriei mele, dar asta nu mă consolează cu nimic. Ştiu că de vină sînt năprasnicele mase de aer ce se grămădesc îngheţate la pol, fierbinţi la ecuator şi care, năvălind potrivnice una asupra alteia, prefac văzduhul într-o năzdrăvană uzină de energie. Atunci enormele tensiuni electromagnetice cu care se încarcă lumea ne zdrobesc muşchii şi ne schilodesc nervii.

Atunci zac fără să pot scrie, nici citi, nici măcar gîndi. Telefonul stă cu botniţa pusă, clopotele soneriilor sînt trimise să dea de veste în altă parte, la odăile slugilor, nimeni şi nimic nu clinteşte în preajmă-mi. Abia dacă uneori cerc să răsfoiesc ciorne de poeme părăsite ori vechi scrisori.

Într-o astfel de zi malefică, împins de o vrajă răufăcătoare, am desfăcut sicriaşul unei casete cu amintiri de la mama. Din fundul lui s-a răsturnat o colecţie uitată de mărci poştale, dăruită de ea cu prilejul convalescenţei mele dintr-o boală ce-mi primejduise în copilărie viaţa.

Erau cîteva mărci cu chipul lui Cuza, purtînd atît de simpaticul lui barbişon, unele cu domnitorul Carol cu favoriţi, altele, cele mai multe, streine, necunoscute mie. Le priveam din ce în ce mai mişcat şi o hulă de emoţii rău prevestitoare începu să se stîrnească în mine. Simţeam că-mi scap de sub control. Vedeam cum se dezlănţuie şi creşte criza de care mă tem atîta şi din care nu ştiu niciodată cum am să ies.

Otrava amintirilor mă pătrundea ca un corosiv şi, uitînd de mine, cel trupesc, am plîns cu amar, strîngînd mărcile la piept şi mîngîindu-le de obraji-mi înfierbîntaţi.

Biata mamă! O crîncenă melancolie tăbărî asupră-mi. Penibile amintiri, amestecate cu tainice mustrări, căință și deznădejde puneau cu putere stăpînire peste mine. Tulburarea se strămutase acum în adîncul lăuntric, unde nu o mai puteam cu nimic ajunge. Lucid, mă înspăimîntam eu însumi de proporțiile ce putea lua și la ce hotărîre mă putea împinge. Cînd, împotriva tuturor consemnelor, ușa se deschise într-un zgomot de glasuri iritate, și prietenul meu, inginerul G..., intră furios, cu gura spumegînd de invective.

– Am să-ți împușc într-o zi camerdinerul, urlă el, repezindu-se către mine, ca să-l scap de urmăritor.

Eram salvat. Mă agățai de el, cum te prinzi cînd te înec de o planșă mîntuitoare. Și el era mirat și mișcat de graba caldă, de bucuria cu care îl primesc, cînd se aștepta la împotrivire sau măcar la mutre.

Bineînțeles, nu i-am destăinuit nimic din teribila tulburare ce mă întorsese, literalmente, pe dos, adică îmi răsturnase sufletul afară din tainițele unde îl închisesem ca pe un smintit furios. După un schimb de vorbe banale, cele mai liniștitoare din toate, despre sălbatica vreme de afară, despre șalele noastre mursicate de colții presiunilor atmosferice, despre boala la modă, „celulita", ochii prietenului căzură asupra neînsemnatei pricini ce-mi dezlănțuise criza, mărcile poștale risipite pe așternut. Prietenul G... era, îmi amintii numaidecît, nu numai un emerit colecționar, dar și un neîntrecut cunoscător, o autoritate filatelică.

– A fost desigur o telepatie, exclamă el, entuziasmat. Te-ai gîndit intens la mine ca să ți le evaluez. Puterea dorinței tale m-a împins să viu pe furtuna asta și, aplecîndu-se, culese în palmă petecuțele de hîrtii zimțate.

Apoi se adînci, tăcut, în cercetarea lor.

– Nimic de seamă, spuse decepționat, după un răstimp. De la cine le ai?

– Nu mai știu, minții. Un dar primit în copilărie!

– Păcat! Credeam că e moștenire, și în acest caz ar fi putut să-ți lase ceva excepțional: un cap de zimbru, de pildă. Totuși – adause, ca să mă mîngîie – și astea fac cîteva zeci de mii de franci.

Apoi se lansă în teoria cultului pentru mărcile poștale, peroră despre foloasele morale și materiale, ba chiar intelectuale, ce ne aduce această nobilă pasiune, care pe lîngă că ne învață istorie, geografie, economie politică și altele multe, ne agonisește un capital sigur, ce crește în valoare an cu an pînă la sume fabuloase.

Îl ascultam distrat, simțind totuși cum tumultul lăuntric se domolește sub alintările unor cuvinte aproape neluate în seamă.

– Apropo, mă întrebă, culegîndu-mă de departe, de pe alte tărîmuri ale gîndului. Știi cît valorează un cap de zimbru de douăzeci și șapte de parale?

– Un cap de zimbru? De douăzeci și șapte de parale? Nu știu, răspunsei. Bănuiesc că pînă la un milion de lei.

– Ai rămas tot copil în ale filateliei, mă certă el, jignit pentru capul de zimbru a cărui valoare o nesocoteam cu atîta ușurătate. Un milion de lei?... Un miliard, domnule, un miliard și mai bine! E drept, se rectifică singur, că ultimul pe care l-am văzut costase numai cincizeci de mii de mărci germane, dar fusese luat cu japca. Ți-am povestit vreodată întîmplarea? Nu? Ei bine, atunci ascult-o. E formidabilă.

M-am lăsat bine pe spate, în moliciunea pernelor și a povestirii, pe care mă pregăteam s-o suport nu numai cu ochii închiși, dar și cu acea destindere a existenței, cu abandonul cu care te supui unui simplu masaj băbesc, dar totuși cît de magic alinător.

Ascultam ușor, ca printre genele auzului. Dar, sensibilizat de cutremurul ce mă descumpănise, nu-mi scăpa nimic nu numai din înșirarea povestirii, așa cum o spunea acum prietenul, ci, pe măsura desfășurării ei, trăiam întîmplarea în sine, în acuitatea spațiului și timpului de atunci cînd se petrecuse, așa cum numai în copilărie luam aievea parte la peripețiile basmului.

– Eram, începu el, în ultimul mare război, aciuat pe lîngă unul din comandamentele românești, în imediata apropiere a frontului. Ne aflam într-o zonă foarte primejduită, unde, cu o indolență, cu o fatalitate în adevăr de tragedie antică, așteptam – fără să se ia cea mai mică măsură, fără să clintim un deget – catastrofa. Stam acolo aproape zece ofițeri, cu un general în frunte, într-o paralizie în care numai pasărea, hipnotizată de ochii șarpelui, cade. Trupa, împrăștiată pe nesfîrșita întindere a stepei, adulmeca dezastrul, așa cum fiarele, în mai nemijlocită atingere cu pămîntul, presimt marile cataclisme. Soldații urmăreau cu strîngere de inimă tragicul gîgîit al gîștelor sălbatice ce sfîșiau nopțile. Băteau cu ochii și gîndurile sloboda Cale a robilor, ce, ca o imensă falie albă, spinteca beznele cerului, lăsîndu-se spre Moldova. Băgau de seamă cu îngrijorare migrarea tot mai nestăvilită a sălbăticiunilor stepei, care fuge de dincolo năvălind peste noi și tălmăceau ca un semn de iminentă primejdie exodul acestora...

Noi însă, ofițerii, viețuiam nu pe tărîmul clătinat de huruitul tancurilor și tunurilor ce se îngrămădeau împotriva noastră, undeva, dincolo. Noi trăiam aplecați pe hărți cu pămînturi abstracte, cu mlaștini hașurate, unde săgeți scurte indicau false atacuri și mișcări iluzorii. Noi ne rezemam pe hîrtii, ne cîrmuiam de ordine impersonale ce veneau de departe, din neantul din spatele nostru, ca să treacă pe lîngă noi, în necunoscutul mișcărilor din fața noastră.

Ne simțeam prinși acolo, în inima pustiului ostil, ca într-o capcană, între trecuta noastră ofensivă ce se sleise și cea viitoare care se pregătea, nu știam în ce chip, dar se pregătea formidabilă, să ne spulbere.

Prietenul oftă adînc și scutură, înfiorat, capul de cîteva ori, apoi urmă:

– Nu-ți mai descriu tragica mutenie a stepelor, cu nopți care, ca niște bale negre ale veșniciei, se lungesc deznădăjduitor, spăimîntătoarea apăsare a văzduhului

boreal, unde vîntul ne bătea mantăile scoțînd din ele sunet senin de sticlă lovită, unde înghețul năvălea în adăposturile noastre asemănătoare unor anexe ale gheenei. Ascultam năuci hăurile din jurul nostru, priveam halucinați depărtările cu zări adînci în care alergau, rostogolite de vînturi, cîrduri de spini mari și rotunzi, ca niște arici care s-ar fi dat nebunește peste cap. Ai văzut vreodată asta? E fantastic. La porunca vîntoaselor întreg cîmpul începe a se mișca, se însuflețește și legiuni misterioase de spini albi-cenușii, ca niște gogoloaie de oase înviate, pornesc să o ia la goană pe fața amețitoare a stepelor, cu un fîșîit macabru. E hula bărăganelor premergătoare ciclonului. N-ai văzut niciodată așa ceva? insistă el...

Clătinai din cap în semn că nu văzusem...

– Ei bine, reluă el, toate, toate astea intrau cu spaimele lor întregi în noi!...

– Așa de frică vă era? îl întrerupsei aproape indignat.

– Nu frică, nu! Doamne ferește! țipă el. Era în noi o bravură unică pe lume, de supra, sau de sub-oameni, cum vrei să-i zici! Nu ne-am fi clintit de acolo fără poruncă de-am fi știut că pierim pînă la unul, ceea ce de altmintreli era pentru fiecare din noi o certitudine matematică. O, nicidecum frică, îți dau cuvîntul meu! Dovadă, nu numai că rămîneam înfipți pe loc, dar am fi pornit bucuroși la o nebunie, să trecem la atac... Era altceva. O teroare izvorîtă din cosmosul lăuntric. O apăsare superstițioasă, o *ananké*, la fel cu aceea pe care o ai, cum îmi povestea un scafandru, cînd stai în fundul mării sub apăsarea ineluctabilă a zecilor de stînjeni de apă, tavan negru-verde deasupra ta.

Eram să-l întrerup, ca să-l întreb ce legătură poate fi între frontul sălbatic, pe care, e drept, îl evoca tulburător de patetic, și povestea pașnicei mărci cu cap de zimbru. Dar puterea inerției, legănarea pe apele povestirii prin toate meandrele amintirilor prietenului mă opriră. Și mai ales mă opri încercarea de a întrupa în închipuirea mea virgină toate acele experiențe, de care, vag, îmi părea rău că nu le-am trăit, romanticele pustietăți cu și mai romantice ființe ce se zvîrcoleau într-o ademenitoare bogăție de chinuri, acolo.

Prietenul ceru voie și aprinse o țigară. Fumul îi acoperi deodată fața, ducîndu-l brusc în negurile stepelor pe care le rechema și înlesnindu-mi astfel imaginația de a trăi aievea în contemporaneitatea tragicei lui existențe de atunci.

– În sfîrșit, într-o zi, reluă el, se anunță vizita unui înalt oaspete, un general german de la Marele lor Cartier cu suita lui. Neliniștea noastră atinsese culmea. Pentru ce vine? Ce se pregătește?

Totuși, o ușoară dezmorțire de ordin practic prinse să se slomnească printre noi. Grija primirii musafirilor, pregătirile pentru masă, dereticatul sălii de mîncare, curățirea bătăturii, neglijată pînă atunci, amorul propriu de a nu ne prezenta mototoliți, rasul, ferchezuitul ne-a umplut cu zorul și dîrdora lor cîteva ceasuri bune de părelnică destindere. Ba chiar de un ușor pospai de voie bună.

Începusem de mult să nu mai avem încredere și să scontăm la rece sfîrșitul aventurii. Totuși, ne sosea un general, o părticică din acel Mare Cartier care pînă atunci ținuse în mîini toate fulgerele războiului. Și o caldă curiozitate, Doamne ferește, n-aș spune speranță, ne umezea ușor sufletele. Sigur că vine să puie la cale ceva decisiv și aici la noi. Acel creier de oțel, alcătuit din tunuri, tancuri și Stukasuri, cugetă acolo, în spatele nostru și la scăparea noastră. S-ar putea – de ce nu? – o minune. Există o artă, o viclenie a războiului, care știe în ultima clipă folosi o cotitură, o întorsătură neașteptată, răsturnînd situațiile, și, ca la șah, printr-o lovitură măiastră, să schimbe plumbul incertitudinii în aurul biruinței.

Nu ne amăgeam însă! Eram lucizi.

Dar ne îngăduiam, ca niște dialecticieni ai disperării, judecățile pe care existența la ananghie, încolțită de pieire, și le aduce în propriul ei sprijin.

Și, la urma urmei, ce pierdeam mai mult?

La ora 10 fix, așa cum se anunțase, o mașină cu doi ofițeri stopă în bărăganul unde se mistuiau bordeiele și baraca noastră.

Coborî întîi generalul, un uriaș blond spălăcit, apoi un tînăr maior, elegant și mlădios ca un erou de film. După prezentări bățoase și salutări fade, în care tînărul maior juca rolul de tălmaci, traducînd pe franțuzește vorbele cu iz gîlcevitor ale înaltului oaspe, am intrat, spre mirarea noastră, toți în baracă. Așadar, nici o întrevedere secretă cu comandantul nostru, nici o cercetare a planurilor, a ordinii de bătaie, nici o schimbare de dispoziții, nici măcar o informație asupra situației! Nimic! Am priceput atunci că nu era o misiune de război, ci o simplă trecere, un popas al unui ofițer superior german, obosit de drum și flămînd.

De altfel, am și trecut numaidecît la masă. Comandantul nostru – și asta ne-a umplut copilărește de satisfacție – a luat loc în capul mesei, în ținută simplă de campanie. În dreapta lui a așezat pe generalul german. În stînga lui, ajutorul de comandant român. Și, alături de el, tînărul maior care trebuia tot timpul să ne tălmăcească conversația. Dar nu a avut cu asta nici o osteneală, căci am mîncat într-o tăcere funebră.

Nu-ți mai înșir meniul. Destul să-ți spun că ne dădusem peste cap să găsim, afară de conservele pe care le economiseam cu avariție, și puțină prospătură. Cîțiva iepuri vînați în tufișurile de mărăcini ale Bărăganului, vreo două-trei lișițe dibuite într-un stuhăriș departe și puțin pește proaspăt dintr-un crac al unui rîu de lîngă front. Toate agonisite cu primejdia vieții. Puteam fi pe drept mîndri.

Ei bine! Nici un cuvînt de laudă pentru vrednicia și osteneala noastră. Oaspeții au mîncat din toate, indiferenți, fără să bage de seamă ce tezaure gastronomice le oferisem. Asta poate fiindcă generalul nostru și-a cerut de la început scuze că nu vom avea ca băutură decît apă. Și încă apă de stepă.

Vinul și coniacul în adevăr ne lipseau de mult. Romul era pe sfîrșite și-l păstram numai pentru cafele. Așa că două mari carafe cu apă tulbure și sălcie se lăfăiau ironice pe masă, sub privirile piezișe ale oaspeților.

Am mîncat toți morocănoși, plecați cu un fel de înverșunare asupra bucatelor ca asupra unor dușmani pe care trebuia să-i exterminăm. Sfîrșitul ospățului amenința să fie lamentabil. Lipseau dulciurile, lipseau fructele, ca și lichiorurile, întîrziau cafelele. Ni s-au cerut scobitori. N-am avut nici de acelea!

Atunci tînărul maior german se sculă și se apropie de șeful său, căruia îi șopti cîteva cuvinte. Acesta încuviință rece. Îndată fu chemată ordonanța lor, care după o scurtă poruncă ieși și se întoarse de la automobil cu o lădiță în brațe. Să ne vie rău! Erau douăsprezece sticle de șampanie de cea mai veritabilă și fină marcă franțuzească, pe care înaltul oaspe le oferi generos comandantului nostru.

Acesta întîi se roși, încruntă sprîncenele, își strînse buzele-i subțiri, semn de mînie. Dar aruncîndu-și privirea și văzîndu-ne sleiți de spaima unui refuz, se îmblînzi și primi curtenitor darul, cu condiția să-l consumăm împreună.

Bineînțeles, am început întîi cu toată evlavia să ne apropiem de prima sticlă și să o destupăm cu sfială. Dar cu ea abia am spoit fundurile paharelor. Am trecut deci la a doua, a treia, la a patra... De la a opta butelie, eram cu desăvîrșire familiari, aproape necuviincioși cu faimoasa „Veuve Clicquot" pe care o făceam să pocnească întocmai ca la nuntă.

Limbile se dezmorțiseră. Existența tragică era înăbușită. Tînărul oaspe căpătase o vervă îndrăcită și ne ducea numai în spirite și calambururi, cărora le țineam și eu destul de onorabil piept, amintindu-mi de cei cîțiva ani în care mîncasem o avere la Paris.

Într-un moment de expansiune, ne-am găsit chiar rubedenii, noi, toți românii la un loc, cu tînărul maior german, care acum era centrul întregii atenții. Am aflat astfel că era contele K... și ni s-a destăinuit că prin spița femeiască se trăgea dintr-o domniță moldoveancă măritată prin veacul al XVII-lea după un prinț lituan, ai cărui urmași în cursul vremurilor se germanizaseră cu desăvîrșire. Ca dovadă, ne-a arătat stema familiei, în herbul căreia se deslușea și un cap de zimbru, ce ieșea bine în relief cînd apăsai inelul pe o cocă moale de pîine.

– Care dintre dumneavoastră este filatelist? întrebă el deodată, rotind, strengărește, ochii căprui peste noi.

Toți mă arătară pe mine.

– Știți ceva despre mărcile cu cap de zimbru? mi se adresă... și privirile lui scînteiară de un farmec copilăresc.

– Prea puțin, răspunsei. Nu am avut niciodată onoarea să apuc zimbrul de coarne. Tot ce știu e din catalog și din conversații...

– Păcat, zise el. Ați auzit totuși ceva despre cel mai rar și scump exemplar? E doar o onoare pentru țara dumneavoastră...

– Mi-a trecut pe la ureche, îngăimai eu, că s-ar găsi în colecția unui miliardar american un cap de zimbru de 27 de parale cum n-ar mai fi altul. Cred că e o legendă...

– Nicidecum, nicidecum, protestă tînărul. E realitate. Și s-ar părea că e un exemplar unic în lume... Sau, adause zîmbind cu tîlc, a fost unic pînă acum. Are culoare piersicie, nu galbenă-portocalie, ca celelalte din aceeași serie.

– Dacă e așa, observai eu, nu se poate să nu se mai găsească și altele. Cred, de altfel, că nu s-au răscolit îndeajuns arhivele familiilor vechi românești și nici nu s-au făcut cercetări prin țările vecine, cu care Moldova coresponda prin scrisori.

– Ai dreptate, mă întări el cu voioșie. E ceea ce am întreprins eu. Și iată rezultatul.

Cu gesturi febrile scoase portfeiul, trase din el un pliculeț, și din acesta dete la iveală un pachet învăluit în sugătoare. Din sugătoarea despăturită, ca din niște scutece, ieși o bucățică de hîrtie albă de mătase, pe care, desfăcînd-o, mi-o întinse cu un zîmbet triumfător.

Privii cu lăcomie: strălucea acolo, de o minunată culoare piersicie, o marcă superbă, un splendid și autentic cap de zimbru de 27 de parale. Un exemplar cu toate caracteristicile pe care le cere cea mai aspră expertiză.

Îmi tremurau de emoție degetele și aproape scăpai hîrtia cu prețiosul odor pe masă în fața comandantului nostru, care își puse monoclul ca să-l privească.

Felicitai pe norocosul stăpîn al capului de zimbru și-l rugai să ne spună povestea descoperirii lui...

Știindu-se cu cîteva picături de sînge moldovenesc în vine și în același timp ca mare, înverșunat filatelist, contele K..., cu cap de zimbru în blazon, ținea cu orice chip să aibă, oricît l-ar costa, și în colecție, un cap de zimbru din exemplarele cele mai rare. Războiul, care-l aruncase pe meleagurile noastre, i-a aprins și mai mult ambiția.

A făcut mai întîi cercetări la București, unde, după multe bîjbîieli, a luat pista unei mărci, care s-ar fi aflat în acel moment la Iași. S-a instalat deci la Iași. Aci, investigații neobosite și făr' de răgaz l-au îndrumat la Bîrlad, la o veche familie boierească, pare-se Costăchești. De aici, a luat urma aceleiași mărci, ce trecuse în stăpînirea unui evreu bogat din Cernăuți. A alergat la Cernăuți. Dar capul de zimbru emigrase peste hotare, la Lwow. A zburat la Lwow, însă marca intrase din nou în Moldova și se afla iarăși la Iași. În sfîrșit, după multe și multe peripeții pline cînd de nădejdi, cînd de cumplite desperări, eroul acestei aventuri a intrat în posesia mult jinduitului pătrățel de hîrtie, care, triumf peste toate așteptările, era de culoare piersicie și anula unicatul americanului... Trebuise însă să plătească 50.000 de mărci afară de cheltuielile atîtor peregrinări.

– Priviți-o, ne invită cu mîndrie. Capul de zimbru din America nu mai este un unicat. Acum sînt două mărci pe lume la fel, dar numai două. *Tertium non datur,* hohoti el nebunatic. Cît crezi că valorează? mă interpelă iar.

– N-aș putea spune, zisei cu prudență; cel puțin dublu sau triplu!

– Aș! rîse el. Sînteți departe mult de adevărata valoare. Cel puțin un milion, un milion și jumătate de mărci germane...

Cît istorisise el, marca se perindase din mînă în mînă, sau, ca să fiu exact, fiecare din cei care o priveau nu o ridica din hîrtiile ce o învăluiseră, ci, după ce se sătura, o împingea cu hîrtiuța în fața vecinului, încît marca, făcînd înconjurul mesei, călătorea necontenit. Pe cei mai mulți nu-i interesa decît enormitatea prețului plătit și mai ales enormitatea valorii ce i se atribuia acum. Îndeosebi aceștia se holbau îndelung și cu lăcomie asupra ei. Tocmai se ridicau tacîmurile de către cei doi soldați de serviciu cu șorțuri albe și se aducea alt rînd de cafele, cînd deodată afară răsunară bubuiturile unei motociclete și cîteva răgete de claxon ne împuiară urechile, făcîndu-ne să sărim de la locurile noastre. Un sergent deschise ușa, raportînd că o ștafetă grabnică vine din linia întîi, de la o companie care se morfolea de o săptămînă înnăclăită în niște coclauri mocirloase. Un ostaș prăfuit năvăli pe urma sergentului, ciocni zgomotos călcîiele și întinse un plic tras cu grijă mare de la cingătoare.

Noi înghețaserăm.

Comandantul, calm, primi plicul, ne privi mustrător, ne făcu semn să ne așezăm la locurile noastre, ceru învoirea înaltului oaspe, care privea placid în gol, și deschise plicul. Tremuram ca frunzele... Pe chipul comandantului, însă, nici o zare de interes, nici o cută de emoție, nici o lumină sau o umbră de sentiment.

– Nimic important, ne liniști el cu aceeași obișnuită inerție cu care primea și citea toate rapoartele ca pe niște liste de bucate. „Mici mișcări de trupe inamice"... Atît...

Și viața se decoloră deodată iarăși în noi, ca o stofă bătută de soare și intemperii. Ea își pierdu din nou nuanțele care îi dădeau farmec, relieful desenului care-i făcea personalitatea. Rămînea singur cenușiul fundamental al țesăturii, teribilul cenușiu al existenței...

– Ești existențialist? îl întrerupsei, intrigat de frecvența și fiorul cu care cuvîntul existență îi revenea pe buze și care mă interesa mai mult decît povestea atît de amînată a capului de zimbru...

– Ce? răcni el furios.

– Împărtășești teoriile lui Kirkegaard? sau ale lui Heidegger? lămurii eu timid.

– Copilării... îmi răspunse, liniștindu-se. Ce pot ști unii ca aceștia despre existența pură, din fotoliile lor de filosofi? Trebuia să fii acolo cu noi, pe front, ca să te lepezi de toate zorzoanele minții și de tot luxul inteligenței... Vrei să-ți spun? Ei bine, urîtul, singurătatea, pustiul, încordarea în vid, așteptarea, chinurile fără rost, necurățenia, spaima, dezastrul, astea sînt pura existență, în toată tragica, rușinoasa ei goliciune!

– Știu: sînt experiențe voite la care s-au încumetat sfinții și se supun cu mari primejdii yogii, dar astea sînt experiențe în duh. Ei spun că acolo, în acel punct tragic al existenței, se întîlnesc cu Eternitatea, cu Dumnezeu!

Pe noi însă o realitate crudă și nimicitoare ne dezghioca cu silnicie de toate pojghițele sub care se ascundea înspăimîntata, biata noastră existență, și ajungînd la ea nu aflam decît deznădejde și neant!

Ca să revin la viață, eram cîteodată nevoit să pun degetele pe propriul meu puls și să le țin așa cîteva minute... Dar să lăsăm filozofia altora și să ne întoarcem la povestea noastră...

Ștafeta ieși de-a-ndaratele, covîrșită de inerția, de incapacitatea, de crima comandantului, care doarme cînd toate primejdiile se ațin... Și perdeaua de paralizie, grea, înghețată, dintre noi și ceea ce se petrece dincolo, pe care o clipă o ridicase ștafeta, căzu iarăși. Rămaserăm din nou spînzurați în beznă... Ușorul fum în care ne învăluia șampania se risipi. Stam goi, mai nuli ca înainte, plini de sentimentul enormei nulități pe care o reprezentau cei doi oaspeți, care, vai nouă, înfățișau pe cei ce trebuiau să ne făurească mîntuirea. Căci deși nu știam, nu mai încăpea pentru noi, în taina noastră, nici o îndoială că vom fi, că sîntem, fără scăpare, încercuiți.

După cîteva clipe de vacuitate totală, în care ne simțirăm ca niște locuri virane pline de dărîmături pe care s-au aruncat toate gunoaiele lumii, ne-am amintit de capul de zimbru, și ne-am întors la el... Scutecul de hîrtie în care fusese înfășat se afla în colțul din stînga al mesei, între coatele a doi locotenenți care întindeau paharele după șampanie. Dar capul de zimbru nu mai era!... Capul de zimbru dispăruse.

La început l-am căutat liniștiți pe întreaga față a mesei, sub masă, pe scaune și pe sub scaune, pe jos, pe tălpile încălțămintelor, pe coatele cu care ne rezemaserăm de masă, dar marca nicăieri.

O panică – pentru mine, mărturisesc nouă și de-a dreptul îmbătătoare – începuse să-i cuprindă pe toți. Comandantul nostru, palid ca mortul, cu buzele supte, se ridică în picioare și porunci celor doi soldați care serveau să încuie ușa. Cu o curiozitate nu sadică, ci vie și însuflețită, care-mi amintea de adevărata viață, priveam scenele neașteptate ce se desfășurau afară din programul pustietății noastre. Tot înghețul care căzuse pe noi se ridică deodată în tavan și se cuibări prin colțuri. Piepturile începură să se încălzească și să respire adînc, inimile să bată cu emoție, mințile să funcționeze sprintene și pătimașe...

Generalul german, cu o schimă de disprețuitor dezgust, încrucișase brațele-i groase și pufăia dintr-o havană. Păgubașul, nenorocit de întîmplarea care-l silea să ia o măsură hotărîtoare, ne trecu cu ochii gogonați în revistă și în urmă își

înfipse privirile în ochii comandantului, așteptînd tăcut. Acesta porunci o nouă cercetare în toată încăperea, care se dovedi și de data aceasta zadarnică. Se făcu o percheziție corporală celor două ordonanțe, care, blajine, se lăsară despuiate pînă la piele...

Iarăși nimic. Comandantul începu să asude și să gîfîie... Îl apucase frigurile pe care i le aduceau marile încercări... Mînia stăpînită, ciuda, rușinea îl înviorase. Era acum rumen, cu ochii scînteietori, nervos ca o cravașă, așa cum îmi plăcea mie și cum îl iubeam.

– Domnilor, zise el printre dinții încleștați, este inadmisibil ca marca să nu se găsească, oriunde ar fi ea. Onoarea noastră a tuturor este în joc. Prefer ca, eventual, să și-o piardă numai unul dintre noi. De aceea, cu toată rușinea ce încerc, vă rog, vă ordon să vă supuneți unei aspre cercetări corporale, pe care o voi săvîrși eu personal asupra fiecăruia dintre dumneavoastră și pe care o încep cu mine însumi.

Și numaidecît comandantul nostru se desfăcu, își scoase portfeiul, își întoarse gulerul, buzunarele pe dos, își lepădă tunica, scuturâ hainele, trase cizmele... Era un spectacol lamentabil de ridicol, degradant pînă la dezgust, totuși, îți spun, pentru mine înviorător.

Așa, rînd pe rînd sub ochii nepăsători ai generalului german, dar, trebuie să mărturisesc, cu protestele penibile și spre marea mortificare a păgubașului, comandantul nostru, neîndurat, își cercetă în șir cîțiva ofițeri care se supuseră cu foarte mare grație acestei supreme exigențe pe care o imaginase șeful nostru, nu de a găsi marca, ci de a ne salva onoarea. Cînd cercetarea ajunse la căpitanul Tomuț, acesta scoase revolverul de la spate și rosti calm: „Domnule general, dacă vă atingeți de mine, îmi zbor creierii".

Era o culme la care se ajunsese... Tensiunea ne făcea să vibrăm pe fiecare, așa cum zbîrnîie stîlpii de telegraf cînd firele sînt supraîncărcate de electricitate...

– Căpitane, îți ordon! gemu generalul.

– Nu dau voie nimănui! niciodată! în nici un chip... spun pe onoare că nu sînt eu cel care a luat marca și cer cuvîntul meu să fie de ajuns, fu răspunsul ofițerului, care ridică arma și desfăcu piedica.

– Apucați-l de mîini... Țineți-l! porunci aproape cu țipăt comandantul, repezindu-se el mai întîi cu mîinile întinse spre ofițerul nesupus.

Dar acesta făcu un salt, scăpă în colțul din spatele său și, apărîndu-se, sta cu arma întinsă, amenințînd pe oricine s-ar fi apropiat... Atmosfera era încărcată de o violență și o vitalitate care începuse să ne exalteze pe toți.

Comandantul, înnebunit de furie, își ieși din fire și trase la rîndul său browningul lui din teacă...

– Asta primesc, strigă răzvrătitul, dar drept în inimă. Și porni să lase binișor arma în jos, în vreme ce generalul o ridică încet cu brațul tremurat pe a lui...

Afară o rumoare surdă creștea și excitarea din baracă intra ca o contagiune printre soldații care aflaseră întîmplarea și se iteau pe la ferestre privind înăuntru...

În clipa nebună cînd comandantul ajunsese cu revolverul în dreptul ochilor, după cîteva zguduituri, ușa încuiată sări din clanță, și un soldat se repezi strigînd ca un smintit:

– S-a găsit! S-a găsit... iat-o! Și întinse pe palma umedă de emoție capul de zimbru.

Explicația fu simplă. În zarva pricinuită de sosirea ștafetei, marca fusese părăsită și uitată pe masă. Un soldat a pus peste ea o farfurie, pe fundul căreia se găsise lipit, odihnind inocent, vestitul cap de zimbru. Puțin lipsise să nu fie opărit cu apă fiartă în cazanul de leșie unde se spălau vasele.

Descordarea fu atît de neașteptată și brutală, că generalul nostru izbucni în hohote de plîns și, căzînd pe un scaun, își puse revolverul în tîmplă. Căpitanul Tomuț, singurul rămas stăpîn pe el, sări și îi smulse mîna, așa că arma a pocnit, dar glonțul s-a dus în tavan.

Oaspeții, uluiți, dezumflați, au făcut amîndoi o mutră plouată. Se așteptaseră la altceva și acum asistau la un spectacol măreț, dincolo de puterile lor de înțelegere... Un ofițer nesupus, care își apăra onoarea cuvîntului, inviolabilitatea persoanei cu riscul vieții... chiar cînd poruncește comandantul! Nemaiînchipuit...

Generalul german dădu semne de neliniște și voi să plece. Comandantul își veni în fire. Îmbrățișă pe Tomuț, ceru pe rînd scuze tuturor ofițerilor și apoi oaspeților pentru cele întîmplate și ne rugă să ne așezăm din nou, ca să ne împăcăm nervii și să ne despărțim onorabil de oaspeți. Ultimele sticle își spumegară șampania în pahare și totuși împăcarea nu venea. Toți priveam rușinați și cu respect pe căpitanul Tomuț, care ridicase prestigiul de ofițer socotindu-l mai presus decît viața. Era pentru noi pilda încarnată a ceea ce vrea să zică „onoare, cuvînt de cinste". Și totuși: licărea o altă taină dincolo de această strălucită, dar prea simplă explicație a gestului dramatic care ne zăpăcise.

Căpitanul Tomuț sta grav, privind departe. Arma lui se odihnea încă pe masă, unde o lăsase cînd s-a repezit să-și scape comandantul, lîngă paharul de care nu se atinsese.

– Îți mulțumesc, căpitane, ne-ai dat o nobilă lecție, pe care nu o va uita nimeni de aici, i se adresă generalul nostru, ridicînd paharul împreună cu noi toți și ciocnindu-l cu al eroului.

Acesta abia își atinse buzele și continuă să tacă, învăluit în gînduri.

În sfîrșit, oaspeții se ridicară. Trebuiau să plece. În curînd avea să se lase seara de stepă, atît de bogată în primejdii. După ce i-am însoțit toți la automobil și ne-am despărțit, de data asta și mai rece și mai lemnos, ciocnind iar călcîiele, ne-am întors și ne-am așezat la masa goală. Comandantul a luat pe căpitanul Tomuț lîngă el și iar l-a îmbrățișat lung.

– Domnule general, se apăra acesta, nu merit atîta cinste...

– Lasă modestia, băiete... Ceea ce am terfelit eu pentru o scîrbă de hîrtiuță, onoarea de ofițer, ai ridicat de jos dumneata, cu prețul vieții.

– Nu este ăsta adevărul, domnule general, și nu vreau să vă înșel o clipă mai mult. A fost altul motivul împotrivirii mele de a fi cercetat.

– Nu căuta să te amăgești singur, îl dojeni părintește comandantul. Păstrează-ți și lasă-ne și pe noi să ducem neatinsă amintirea acestei fapte a dumitale, poate singura demnă din cîte săvîrșim aici.

– Nu pot, domnule general. Însăși onoarea mă silește să mă destăinuiesc... Înainte de a vă da adevărata explicație, am lăsat să plece oaspeții streini. E bine ca ei să ducă o impresie neștearsă despre o mîndrie a noastră, care nu mai există. De ce să mai mint acum? Adevărul e că și eu m-aș fi lăsat percheziționat, ca toți ceilalți camarazi, pe care nu vreau să-i mai înjosesc, dacă nu se împotrivea această teribilă piedică...

Și căpitanul Tomuț, cu mîna de data asta tremurătoare, scoase portfeiul de la piept și desfăcîndu-l – exact cum făcuse maiorul contele K... – trase dintr-o hîrtie sugătoare împăturită o marcă, un splendid cap de zimbru de 27 de parale, la fel de piersiciu și întru totul asemănătoare cu cea pe care ne-o arătase maiorul german... Atunci am îngălbenit de spaimă și eu, care împingeam deseori jocul pînă a mă distra cu moartea.

– Cum? sări generalul îngrozit... cum? Aveai și dumneata asupra dumitale o marcă identică?

– Precum vedeți!... O am de la mama, o veche boieroaică moldoveancă. Mi-a dat-o să-mi poarte noroc pe front!... Ați văzut ce noroc! Închipuiți-vă dacă m-aș fi lăsat cît de sumar cercetat!

– De ce n-ai spus că ai și dumneata o marcă atunci cînd am propus să vă cercetez? izbucni generalul.

– Era prea tîrziu. Cine m-ar fi crezut? Dacă nu s-ar fi găsit marca pierdută?

– Atunci de ce n-ai arătat-o de la început cînd a scos maiorul capul de zimbru?

– Ar fi fost un gest copilăresc, spuse molcom Tomuț. Pentru mine, al meu nu era o marcă de hîrtie cu a cărei valoare să mă fălesc și să mă iau la întrecere. Al meu a fost – nu mai e acum – un talisman de un infinit alt preț... Dacă aș fi putut, l-aș fi păstrat ascuns în inimă. Exhibiția lui m-a durut ca o deflorare... De altfel, întîlnirea asta uluitoare a două capete de zimbru în inima pustiului am vrut să o înlătur ca pe o fatalitate, tăinuind de la început cu înverșunare pe al meu. Nu s-a putut: soarta le-a silit să se înfrunte!

Din tăcerea strivitoare ce ne cuprindea, Tomuț se smulse hotărît.

– Și acum, iertați-mă, domnule general, pentru decepția ce v-am pricinuit și dați-mi voie să ies. Simt nevoia să iau contact cu pustietatea. E mai nobilă decît noi.

Și sculîndu-se ca să se îndrepte spre ușă, căpitanul Tomuț se abătu cu pași cumpătați de sobă, unde azvîrli în jarul aprins capul de zimbru ce-i rămăsese în mînă, strigînd: „*Tertium non datur*". Nimeni nu s-a mirat.

Și prietenul meu sfîrși povestea aprinzînd o altă țigară...

20-25 decembrie 1946, București